

2017-09-28

Svante Leijon

Norra Liden 27, 411 18 Göteborg

Docent i företagsekonomi samt innehavare av ett mycket litet vattenkraftverk.

Yttrande – Promemoria Vattenmiljö och vattenkraft

Avstyrker nämnda PM med dess förslag. Argument utvecklas nedan.

På sid 79 redovisas energiöverenskommelsen från 2016. Detta ses som utgångspunkt för det fortsatta arbetet. Det är pedagogiskt bra att överenskommelsen redovisas i punktform. *Det är dock en fundamental brist att dessa punkter inte följs upp.* Hur man arbetat med dessa punkter och resultatet i förhållande till dessa punkter framgår inte tydligt. Varför? Som läsare får man därför inte klart för sig om alla punkter behandlats - medvetet eller omedvetet. Om man i arbetet observerat målkonflikter mellan dessa punkter borde detta ha redovisats och hur man i så fall hanterat detta.

Det saknas således en tydlig brygga mellan kapitel 2 – där utgångspunkterna redovisas – och kapitel 3 där förslagen ras upp. Man skall inte behöva gissa vilka förslag som hänger ihop med vilka utgångspunkter etc. I en sådan brygga kunde man kortfattat skriva t.ex. punkt 1 behandlar x och i arbetet med x har följande analyser gjorts och resulterat i följande förslag.

En klar brist är att det *saknas internationell utblick*. Man tar avstamp i ett EU-direktiv men Sverige torde inte vara unikt när det gäller att bearbeta problematiken med vattenvård vs vattenkraft. Vad jag erfarit är att andra EU-länder hanterat frågorna annorlunda och mer konstruktivt. EU-dom och EU-direktiv behandlas i texten, kapitel 8 och 9, men det handlar om fristående referat och avsnitten är inte integrerade i övrig text.

Mer generellt kan pekas på att signalerna från EU allt annat är entydiga och därmed allt annat att fungera som riktmärken för verksamhetsutövare. Hur är kopplingen till energidirektiv? En inventering har pågått - RESTOR – för att ta vara på potential i förnybar energi, bl.a. vattenkraft. LEADERmedel används för att främja landsbygdsutveckling och en satsning inbegripet modernisering av ett småskaligt vattenkraftverk har gjorts i den bygd, där även jag har ett kraftverk,.

Ett centralt begrepp *moderna miljövillkor definieras inte*. Jag är klart tveksam till ordet modern. Vad som är modernt idag ställs inte sällan mot det som var omodernt igår. En inte alltför vågad profetia är att man framöver kommer att se på dagen som omodern utifrån morgondagens modernitetsideal.

En tolkning av texten leder snarare till att miljövillkor har med hälsa att göra. Det skulle då ha varit relevant att knyta an till WHO:s diskussion om att reducera ohälsa vs stimulera till friskhet, dvs att främja hälsa i positiv mening. Utifrån ett miljöperspektiv sker en vidgning från människan till naturen i sin helhet, dvs att även främja hälsan hos djur- och växtliv. Hade man definierat miljövillkoren på detta sätt således verksamhetsutövare etc betydligt bättre kriterier att gå efter. Det kan inte uteslutas att även omoderna miljövillkor i detta perspektiv kan vara väl så goda. Det torde även poängteras att sannolikt att antal av de 1700 kraftverk, som finns omnämnda, bedrivs under sådana

former. De borde därmed premieras och inte straffas med höga kostnader och en tung administration. Gamla tillstånd behöver inte axiomatiskt innebära att verksamheter bedrivs under mindre goda miljövillkor.

En grundbult i förslaget synes vara en nationell plan. Planen – bestämd form, singularis – förväntas hantera diverse intressen och ge vägledning och stadga för myndigheter verksamhetsutövare. Planen skall bestå under ett stort antal år. *Men är detta realistiskt i en föränderlig värld?* Teknisk utveckling, demografi, värderingsförändringar torde ge helt andra förutsättningar framöver jämfört med idag. Eftersom människor är fångna i historien snarare än intelligenta framtidssjare kan man därför sätta stora frågetecken till förhoppningen om den nationella planens ändamålsenlighet.

Instämmer i behovet av samordning. Emellertid detta bör ske *regionalt anpassat till de olika vattendistrikens förutsättningar*. Då olika vattensystem har sina respektive förutsättningar är det mer konstruktivt att utgå från dessa och deras komplexa verklighet. Arbeta induktivt – bottomup – istället för deduktivt – top down. Det är också klart förnuftigt att involvera verksamhetsutövare i en sådan planeringsprocess då deras kompetens genom sin lokalkännedom på ett bra sätt kompletterar experters kompetens. En poäng med att involvera verksamhetsutövare är att deras motivation klart skall öka vilket sannolikt kommer att bidra till hälsosamma miljövillkor i den bygd de verkar i.

Betänkandet synes även bygga på att verksamhetsutövare – stora, medelstora och små, ställer upp och anpassar sina verksamheter till miljövillkoren – vilka de kan vara. På sidan 122 står dock att den stora mängden vattenkraftverk – en nämnd siffra 1700 – inte har någon betydelse regleringsmässigt och därför bör de ej undantas från stränga miljövillkor med oförutsägbara myndighetsprocesser och kostnader. När man läser detta sjunker motivationen avsevärt och *stängning/utrivning i stor mängd kan befaras*. Då vattenkraften under lång tid varit en del av samhället och dess utveckling kan stängning/utrivning få betydligt mer omfattande konsekvenser än om vattenkraften fortsatt förnyas varsamt. Hur går det då för djur- och växtliv?

En konsekvensprognos är inte alltför lätt då natur och samhälle uppvisar en dynamisk komplexitet. Ta till exempel den verksamhetsutövare som anammar tidens signaler och stänger ned sitt vattenkraftverk och uppför ett vindkraftverk istället. Dynamiken i vattnet förändras, men också naturens dynamik runt om det uppförda vindkraftverket. Rapporter har förmedlat att fåglar och fladdermöss flyger in i kraftverken. Marken runt om ett vindkraftverk påverkas av tillfartvägar, fundament som vindkraftverket skall stå på etc. Sammantaget är det alltså svårt att förutse dels vad som kommer att hända, dels konsekvenser av dessa händelsekedjor.

För att sammanfatta det finns en klar risk att om PM:ets förslag realiserar detta i ett större antal desillusionerade verksamhetsutövare med krossade livsverk. Jag kan se klara risker med en sådan utveckling inte endast mänskligt men också för den omgivande miljön med dess komplexa fauna och flora. Hellre då en fortsatt evolutionär utveckling av de förnybara energislagen inklusive olika typer av vattenkraft.

Eftersom *utrivningar* kan bli en realitet är det förvånande att detta inte problematiseras och regleras i förslaget. Omedvetet eller medvetet? En klar brist är det utan tvivel.

Har även tagit del av remissvar från Västsvensk Vattenkraftförening. Där står många kloka ord och vill särskilt lyfta fram de avsnitt som handlar om promemorians illa underbyggda förslag i *rättssäkerhetsavseende*.

Även om förslagen i detta PM inte förverkligas finns alternativ i linje med energiöverenskommelse som gjordes 2016. Svensk vattenkraftsförening i samarbete med bl.a. LRF har ett utvecklingsarbete som jag anbefaller för ingående studium.

Som allra sista punkt kan jag inte som utifrån min akademiska profession som mångårig handledare av studentuppsatser och doktorsavhandlingar kommentera promemorians bristfälliga struktur. Utgångspunkter följs inte upp systematiskt, avsnitt som inte är integrerade i texten, centrala begrepp inte definierade och diskuterade m.m. Hade promemorian följt sådana kriterier hade den blivit tydligare, enklare och lättare att ta till sig av olika målgrupper. Uppsatskriterier bör därför präglade även skrifter utanför akademien med syftet att få tillstånd kvalitativt bättre produkter med bl.a. bättre läsvärde som en viktig effekt.